

DOI:10.18276/sip.2016.46/1-24

Eleonora Gonda-Soroczyńska*

Agnieszka Winiarska**

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

OCENA GMINY Z DOMINUJĄCĄ FUNKCJĄ ROLNICZĄ I MOŻLIWOŚCI JEJ PRZEKSZTAŁCENIA W GMINĘ TURYSTYCZNĄ NA PRZYKŁADZIE GMINY JORDANÓW ŚLĄSKI

Streszczenie

W artykule wskazano na możliwe przekształcenia funkcjonalne położonej w województwie dolnośląskim, w południowej części powiatu wrocławskiego rolniczej gminy Jordanów Śląski, która mogłaby stać się prężnie funkcjonującym ośrodkiem turystycznym. Opracowano dla niej wizję rozwoju, przewidującą aktywizację gminy w sferze turystyki i rekreacji, gdyż dysponuje walorami i potencjałem turystycznym, które obecnie nie są wykorzystywane. Gminę szczegółowo scharakteryzowano na podstawie dostępnych informacji, danych GUS i własnych obserwacji. Za pomocą analizy SWOT przeanalizowano mocne i słabe strony gminy, szanse jej rozwoju oraz istniejące zagrożenia. Zaprezentowano szanse rozwoju turystyki oraz wyniki przeprowadzonej wśród mieszkańców ankiety, ukazującej stanowisko społeczności lokalnej odnośnie proponowanej wizji rozwoju.

Słowa kluczowe: gmina, Jordanów Śląski, rozwój lokalny, turystyka i rekreacja, przekształcenia funkcjonalne

* E-mail: eleonora.gonda-soroczynska@up.wroc.pl

** E-mail: winiarska01@gmail.com

Wprowadzenie

Każda jednostka terytorialna dąży do rozwoju, rozumianego jako nieustanna poprawa sytuacji finansowej, gospodarczej i społecznej, polepszanie warunków życia mieszkańców, estetyki, dbałość o środowisko oraz wzrost znaczenia na tle innych jednostek. Aby to uzyskać, konieczne jest podejmowanie odpowiednich działań, realizacja nowych inwestycji oraz właściwe zarządzanie (Rzeszutko-Piotrowska, 2013, s. 161).

W badaniach zaprezentowano obecnie nieobrane kierunki rozwoju gminy, który mogłyby przynieść – zarówno jej mieszkańcom, jak i osobom z zewnątrz – wiele korzyści. Społeczno-gospodarcze i przestrzenne kierunki zmian regionalnego oraz lokalnych rynków pracy przebadali inni naukowcy, m.in. (Sitek i in. 2013 s. 386). Działania mogłyby przyczynić się do wzrostu zainteresowania tym terenem wśród turystów, którzy obecnie chętniej uprawiają turystykę jednodniową, objazdową, aktywną bądź wiejską (Gaworecki, 2003 s. 98–103). Proponowane przekształcenie funkcjonalne gminy z typowo rolniczej na turystyczno-rolniczą dałoby nowe miejsca pracy, ciekawe miejsca rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców gminy i osób z zewnątrz, poprawiłoby także wizerunek gminy.

Celem badań była ocena gminy Jordanów Śląski z dominującą funkcją rolniczą i wskazanie możliwości jej rozwoju jako gminy turystycznej. Badania poprzedzone zostały wnikliwą analizą całego jej obszaru, we wszelkich aspektach, zarówno przyrodniczych, jak i antropogenicznych. Ukazano niewykorzystany potencjał turystyczno-rekreacyjny badanego terenu (Gonda-Soroczyńska, 2014, s. 33–34), stworzono także wstępną wizję rozwoju, która eksponuje elementy świadczące o atrakcyjności gminy i proponuje aktywizację dotąd pomijanego sektora turystycznego.

Postawiono pytania badawcze: Jakim sposobem można pobudzić rozwój gminy Jordanów Śląski? Czy turystyka może być elementem wpływającym na jej rozwój? (Marciniuk-Kluska, 2014, s. 90–94)

Zastosowano następujące metody pracy: analiza materiałów źródłowych, metoda obserwacyjna, metoda ankietowa, metoda analizy SWOT.

1. Krótka charakterystyka gminy Jordanów Śląski

Gmina Jordanów Śląski (pow. 5662 ha, 3164 mieszkańców w 14 miejscowościach, gęstość zaludnienia 56 osób/km²) jest rolniczą gminą wiejską w województwie dolnośląskim. Odległość Jordanowa Śląskiego do Wrocławia wynosi ok. 30 km. Sąsiaduje z pięcioma gminami: od północy z gminą Kobierzyce, od wschodu z gminami Borów oraz Kondratowice, od południa z gminą Łagiewniki, a od zachodu z gminą Sobótka. Większość obszaru gminy położona jest na Równinie Wrocławskiej z płaskim, bezleśnym terenem (130–140 m n.p.m.), rzeką Ślężą i jej dopływami (Załęski, 1983, s.7). Zachodnia oraz południowo-zachodnia część gminy, znajdująca się na Przedgórzu Sudeckim, cechują się pagórkowatą rzeźbą terenu.

1.1. Charakterystyka gospodarcza gminy

Serpentynit i nefryt – to surowce mineralne nieodzownie związane z gminą Jordanów Śląski, których udokumentowane złoża występują na terenie gminy i które w przeszłości były eksploatowane. W północnej części miejscowości Jordanów Śląski, na rzece Ślęża, w 2004 roku wybudowano zbiornik retencyjny o pow. 11,66 ha, mający za zadanie ochronę przeciwpowodziową mieszkańców Jordanowa Śląskiego i Dankowic. Grunty leśne zajmują 190,21 ha, co stanowi 3,3% powierzchni gminy. Dostępność komunikacyjną gminy można uznać za bardzo dobrą – do najbliższego zjazdu na autostradę A4 (Berlin–Wrocław–Kraków–Kijów) odległość wynosi ok. 20 km. Na dobre skomunikowanie gminy wpływa bezpośrednio droga krajowa nr 8, stanowiąca polski odcinek europejskiej trasy E67. Odległość do granicy z Czechami wynosi ok. 80 km, do granicy z Niemcami ok. 140 km.

2. Formy ochrony przyrody oraz zabytki potencjałem turystycznym gminy

Wśród form ochrony przyrody będących potencjałem turystycznym wymienić należy: Ślęzański Park Krajobrazowy w południowo-zachodniej części gminy; Użytek Ekologiczny w obrębie Winnej Góry, stanowiący ochronę paproci serpentynitowych w Masywie Ślęży; trzy pomniki przyrody ożywionej: dęby szypułkowe w Karolinie, w Winnej Górze i w Tomicach; Europejską Sieć Natura 2000, w ramach

której utworzony został specjalny obszar ochrony siedlisk (SOO), gdzie występuje 12 gatunków flory oraz 60 gatunków fauny prawnie chronionej.

W gminie Jordanów Śląski znajdują się również zabytki architektury, do których należą m.in.: kościół p.w. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Jordanowie Śląskim; kościół p.w. Św. Kazimierza w Wilczkowicach; kościół p.w. Św. Antoniego i Macieja w Glinicy; kaplica grobowa rodziny Richthofen w Piotrówku; zespoły dworskie w Dankowicach i w Biskupicach; pałac w Piotrówku; zespół pałacowy w Karolinie; wieża widokowa Bismarcka na Jańskiej Górze; budynek stacji kolejowej z wieżą ciśnień w Jordanowie Śląskim; krzyże pokutne w Glinicy, Wilczkowicach, Jordanowie Śląskim oraz kapliczka pokutna w Glinicy. Część wymienionych zabytków od lat popada w ruinę, ze względu na brak środków finansowych na ich utrzymanie i renowację (Gonda-Soroczyńska, 2008, s.66–68)

W gminie znajdują się również budynki wpisane do gminnej ewidencji zabytków. Są to zarówno budynki mieszkalne, często ciekawie rozwiązane architektonicznie, budynki gospodarcze oraz przemysłowe (kompleks mleczarni, młyn). Ponadto występują interesujące, często zapomniane miejsca, jak np. pozostałości po Mauzoleum rodu von Kriegsheim w Jordanowie Śląskim czy poniemiecki cmentarz w Jezierzycach Wielkich. Teren całej gminy usiany jest zabytkami archeologicznymi, świadczącymi o istnieniu tu niegdyś osad ludzkich. Miejsca te nie są oznaczone i przygotowane, by udostępnić je turystom i mieszkańcom.

3. Istniejące zagospodarowanie turystyczne

Mimo atrakcyjnych turystycznie terenów gminy Jordanów Śląski, jej zagospodarowanie turystyczne jest znikome. Podstawowym powodem takiej sytuacji jest całkowity brak bazy noclegowej, najbliższe obiekty noclegowe znajdują się w Sobótce (10 km), w Sulistrowicach (10 km) oraz w Sulistrowickach (12 km). Baza handlowo-usługowa także jest skromna i zaliczyć do niej można jedynie sklepy spożywcze. Brak lokali gastronomicznych, świadczących usługi żywieniowe. Przez gminę przebiegają trzy dobrze oznakowane szlaki turystyczne piesze: niebieski – łączący Strzelin ze Ślężą; zielony – Jordanów Śląski–Żelowice; żółty – Przełęcz Sulistrowicka–Rozdroże nad Piotrówką.

4. Analiza SWOT

Analiza SWOT to jedna z technik analitycznych, stosowana jako podstawowe narzędzie analizy strategicznej, wykorzystywana podczas tworzenia strategii i planów rozwoju miejscowości bądź gminy. Stanowi pomoc w podjęciu odpowiedniej decyzji, przy zestawieniu czterech składowych, którymi są: mocne strony, słabe strony, szanse, zagrożenia.

Do najważniejszych mocnych stron badanej gminy należy: atrakcyjne położenie komunikacyjne (droga krajowa nr 8, trasa Wrocław–Kudowa Zdrój); bliskość dużego ośrodka – Wrocławia; wielość połączeń autobusowych z miejscowością Jordanów Śląski; atrakcyjny krajobraz i ukształtowanie terenu; częściowa przynależność do Ślązkiego Parku Krajobrazowego; niezanieczyszczone środowisko naturalne; spokój; gleby o wysokich klasach bonitacyjnych, które sprzyjają rozwojowi rolnictwa; bogata historia gminy; ciekawe zabytki; różnorodność oferowanych usług; dobrze wyposażone szkoły, przedszkole i hala sportowa; podejmowane działania z zakresu infrastruktury technicznej.

Słabe strony gminy to: brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w większości miejscowości; brak kanalizacji w 12 z 14 wsi; nierozbudowana sieć gazowa; niski budżet gminy, niepozwalający na duże inwestycje; brak odpowiedniej liczby miejsc pracy dla mieszkańców; małe zaangażowanie mieszkańców w życie gminy; brak odpowiedniego zarządzania ze strony samorządu lokalnego; brak miejsca do spędzania wolnego czasu dla młodzieży; brak ośrodka kultury; zbyt mała liczba wydarzeń kulturalnych; brak zagospodarowanych miejsc publicznych integrujących mieszkańców; mała ilość lasów; niszczące obiekty historyczne; brak promocji gminy; brak zainwestowania turystycznego, bazy hotelowej i gastronomicznej; nieczynna linia kolejowa.

Szanse dla gminy: nowe dotacje unijne na lata 2014–2020; przynależność do Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Ślężanie, która może pomóc w tworzeniu wspólnych przedsięwzięć, promowaniu regionu, lokalnych produktów; bliskość atrakcyjnych terenów (Masyw Ślęży i okolice); moda na turystykę weekendową, podróże blisko aglomeracji oraz aktywne spędzanie czasu; wzrost świadomości na temat zdrowego odżywiania i produktów ekologicznych; wyznaczone w dokumentach planistycznych tereny pod aktywność gospodarczą – nowe miejsca pracy dla

mieszkańców; odpowiednie wykorzystanie walorów przyrodniczych, kulturowych i historycznych są szansą dla rozwoju ruchu turystycznego.

Wśród zagrożeń dla gminy wymienić należy: migrację miejscowej ludności do większych ośrodków lub za granicę; brak zakładów pracy, który jest przyczynkiem wzrostu bezrobocia; konkurencja turystyczna ze strony gmin ościennych (Sobótka, Mietków); przyszła budowa zakładów przemysłowych, mogąca negatywnie wpłynąć na stan środowiska.

Z analizy SWOT wynika, że gmina ma wiele cech świadczących o potencjale turystycznym, które wykorzystane w odpowiedni sposób, mogłyby przyczynić się do jej rozwoju, przyczyniając się jednocześnie do zmniejszenia bądź niwelacji (pośrednio bądź bezpośrednio) słabych stron i zagrożeń gminy.

5. Szanse rozwoju turystyki z wykorzystaniem walorów turystycznych gminy

Gmina Jordanów Śląski dysponuje następującymi walorami turystycznymi: wypoczynkowymi (służącymi regeneracji sił fizycznych i psychicznych), krajoznawczymi (stanowiącymi przedmiot zainteresowań poznawczych, w tym przyrodniczych i kulturowych), specjalistycznymi (umożliwiającymi uprawianie różnych form turystyki kwalifikowanej) (Lijewski, Mikułowski, Wyrzykowski, 2008, s.16).

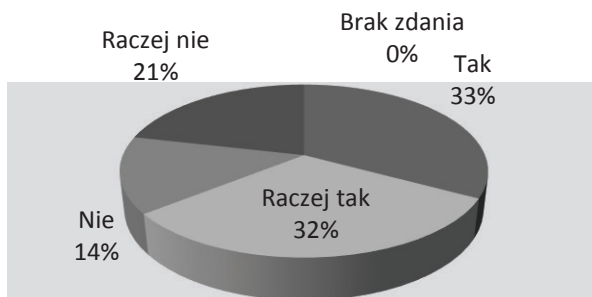
Walory wypoczynkowe to: dobra jakość środowiska przyrodniczego, czyste powietrze; cisza, spokój; niski stopień urbanizacji; atrakcyjny krajobraz; ukształtowanie terenu; punkty widokowe; tereny predysponowane do uprawiania turystyki rowerowej i pieszej; obecność szlaków turystycznych; lasy oraz przylegające do wschodniej granicy tereny leśne.

Do walorów krajoznawczych zaliczyć można: liczne zabytki architektoniczne i kulturowe; interesującą historię terenu; Ślężański Park Krajobrazowy, Obszar Natura 2000 – atrakcyjne środowisko przyrodnicze, występowanie chronionych gatunków fauny i flory; pomniki przyrody; dbałość mieszkańców o kultywowanie tradycji; rolniczy charakter gminy. Natomiast walory specjalistyczne badanej gminy to: tereny odpowiednie do uprawiania jazdy konnej; potencjał zbiornika wodnego do uprawiania sportów wodnych; możliwość rozwoju wędkarstwa.

6. Wyniki przeprowadzonej ankiety

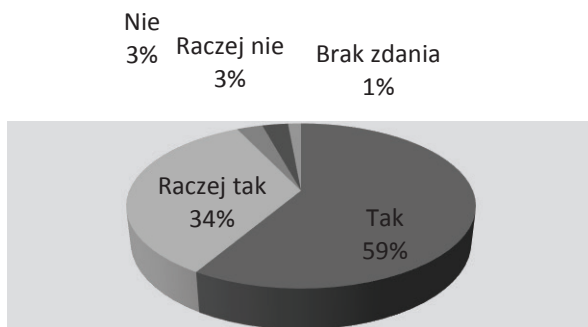
Ankietę przeprowadzono w celu poznania opinii mieszkańców gminy Jordanów Śląski na temat atrakcyjności turystycznej gminy i jej rozwoju w kierunku turystyki i rekreacji. W badaniu brało udział 70 respondentów – 46 kobiet i 24 mężczyzn.

Rysunek 1. Odpowiedzi na pytanie: *Czy Pana(i) zdaniem teren Gminy Jordanów Śląski jest atrakcyjny pod względem turystycznym?*

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 2. Odpowiedzi na pytanie: *Czy Pana(i) zdaniem powinny zostać podjęte działania, mające na celu zainwestowanie w rozwój turystyki i podążanie gminy w tym kierunku?*

Źródło: opracowanie własne.

Jedno z pytań ankiety miało charakter otwarty i polegało na wskazaniu co najmniej trzech najważniejszych atrakcji turystycznych w gminie Jordanów Śląski.

ski. Część respondentów (14%) nie potrafiła podać żadnej odpowiedzi. Najczęściej wymieniane atrakcje to: zbiornik wodny w Jordanowie Śląskim (64% respondentów), zabytkowe kościoły (30%), wieża Bismarcka na Jańskiej Górze (29%), pałac w Piotrówku (24%), krzyże pokutne (11%), lasy (9%). Wymieniano również: starodrzew w Tomicach wraz z pomnikiem przyrody, wieżę ciśnień w Jordanowie Śląskim, młyn, cmentarz w Jezierzycach Wielkich, fermę strusi w Glinicy, pałac w Karolinie, dawne kamieniołomy serpentynitu i nefrytu, halę sportową, obszar należący do Śląskiego Parku Krajobrazowego, atrakcyjny krajobraz oraz ukształtowanie terenu.

Odpowiedzi na kolejne pytania, w których umożliwiono wybór kilku odpowiedzi, prezentowały się następująco:

Tabela 1. Odpowiedź na pytanie: *Do jakich form turystyki i rekreacji teren gminy Jordanów Śląski jest najbardziej przydatny?*

Odpowiedź	Odsetek respondentów
Turystyka rowerowa	91
Turystyka piesza	81
Wędkarstwo	64
Imprezy kulturalno-sportowe	59
Sporty wodne	33
Jazda konna	30
Agroturystyka	26
Bierny wypoczynek	23
Zwiedzanie atrakcji kulturowych	20
Zwiedzanie atrakcji przyrodniczych	17
Turystyka biznesowa	3
Nie mam zdania/żadne	1

Źródło: opracowanie własne.

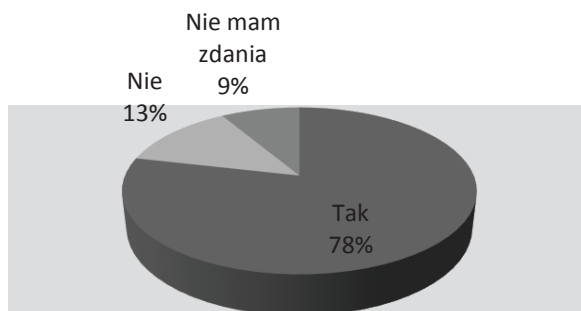
Tabela 2. Odpowiedź na pytanie *W celu przyciągnięcia większej liczby turystów do gminy, należy wg Pana(i) podjąć działania...*

Odpowiedź	Odsetek respondentów
Wyznaczenie ścieżek pieszych/ rowerowych/ samochodowych/dydaktycznych	76
Wykorzystanie potencjału zbiornika retencyjnego	70
Lepsza promocja gminy	63
Rewitalizacja obiektów zabytkowych	60
Rozbudowa bazy gastronomicznej	59
Zwiększenie ilości imprez kulturalno-rozrywkowych	57
Rozbudowa bazy noclegowej	43
Stworzenie gospodarstw agroturystycznych	39

Źródło: opracowanie własne.

Część respondentów proponowała własne działania, którymi były: remont i dostosowanie do zwiedzania wieży ciśnień w Jordanowie Śląskim oraz wieży Bismarcka na Jańskiej Górze, utworzenie szlaku historyczno-przyrodniczego, izby pamięci, powstanie szkółki jeździeckiej, budowa kina oraz obiektów sportowych: boiska do gry w siatkówkę, kortu tenisowego, basenu, terenu do gry w paintball czy toru do wyścigów motocyklowych.

Rysunek 3. Odpowiedzi na pytanie: *Czy według Pana(i) rozwój turystyki na terenie gminy Jordanów Śląski jest szansą na poprawę warunków życia jej mieszkańców?*

Źródło: opracowanie własne.

Na pytanie: *Czy według Pana(i) rozwój turystyki na terenie gminy Jordanów Śląski jest szansą na poprawę jej wizerunku?* odpowiedzi były niemalże jednakowe, a mianowicie: tak 99%, nie mam zdania 1%, nie 0%.

Jak wynikało z ankiety, zdecydowana większość mieszkańców pozytywnie oceniała możliwość zainwestowania w sektor turystyczny w gminie Jordanów Śląski. Choć 35% ankietowanych nie dostrzegało potencjału turystycznego, to aż 93% osób opowiedziało się za podjęciem działań idących w tym kierunku. Być może brak atrakcyjności jest spowodowany tym, że w gminie brakuje odpowiedniego zagospodarowania turystycznego, ze strony władz gminy nie są podejmowane żadne działania w zainwestowanie w tym kierunku, zaniedbane zabytki coraz bardziej tracą na wartości bądź też ankietowani mieli inne preferencje w stosunku do turystyki. W ankiecie pojawiło się wiele ciekawych pomysłów na uatrakcyjnienie gminy w różnych jej aspektach. Można stwierdzić, że mieszkańcy przejawili zainteresowanie rozwojem gminy w kierunku turystyki.

Podsumowanie

Gmina Jordanów Śląski jako gmina rolnicza cechuje się dobrym stanem środowiska naturalnego, atrakcyjnym krajobrazem, ze zróżnicowanym ukształtowaniem terenu, dogodnym położeniem i dobrą dostępnością komunikacyjną. Obecnie nie wykorzystuje jednak swojego potencjału turystycznego. Wszelkie działania z tego zakresu, mimo zapisów w dokumentach strategicznych, są pomijane. Na terenie gminy możliwy jest rozwój różnych form turystyki i rekreacji: turystyki pieszej, rowerowej, zwiedzanie atrakcji przyrodniczych i kulturowych, sporty wodne, wędkarstwa, agroturystyki, turystyki biznesowo-konferencyjnej, biernego wypoczynku, jazdy konnej oraz imprez kulturalno-sportowych. Rozwój turystyki mógłby pozytywnie wpłynąć na całościową sytuację: szeroko pojmowany rozwój, promocję, wzrost atrakcyjności (Bonarska-Treit, 2013, s.68–70). Jedną z głównych przeszkód w rozwoju gminy jest brak odpowiedniego finansowania, co dotyczy zarówno inwestowania w infrastrukturę ze strony gminy, jak również podjęcie działalności np. rozwój agroturystyki ze strony mieszkańców. Przy realizacji określonych zadań można byłoby skorzystać z innych źródeł finansowania np. programów unijnych na lata 2014–2020, środków krajowych w ramach *Programu rozwoju turystyki do 2020 roku* (Ministerstwa Sportu i Turystyki).

Literatura

- Bonarska-Treit, A. (2013). Turystyka szansą rozwoju lokalnego. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 307, 68–70.
- Gaworecki, W. (2003). *Turystyka*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Gonda-Soroczyńska, E. (2008). Funkcja turystyczno-rekreacyjna wsi. *Acta Scientiarum Polonorum seria Architektura*, 7 (1), 66–68.
- Gonda-Soroczyńska, E., Soroczyńska, A. (2014). Możliwości i bariery w przekształceniach funkcjonalno-przestrzennych wsi Piotrówek – studium przypadku. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 339, 33–34.
- Lijewski, T., Mikułowski, B., Wyrzykowski, J. (2008). *Geografia turystyki Polski*, Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Marciniuk-Kluska, A. (2014). Turystyka jako determinanta rozwoju obszarów wiejskich. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-humanistycznego w Siedlcach*, nr 101, 90–94.
- Rzeszutko-Piotrowska, M. (2013). *Strategiczne planowanie rozwoju gospodarczego w polskich gminach*. Pobrano z: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.de-sklight-3198fde1-1487-4656-a178-148a891a358d>.
- Sitek, S., Runge J., Kłosowski, F., Runge, A., Petryszyn, J., Pytel, S., Spórna, T., Kurpanik, M., Zuzanska-Żyśko, E. (2013). *Spoleczno-gospodarcze i przestrzenne kierunki zmian regionalnego oraz lokalnych rynków pracy województwa śląskiego*. Sosnowiec: SGP WSL, Prace WNoZ UŚ.
- Załęski, J. (1983). *Gmina Jordanów*. Wrocław: Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze.

ASSESSMENT OF AN AGRICULTURAL COMMUNE AND NEW POSSIBILITIES OF ITS MODIFICATION TO A TOURIST COMMUNE BY AN EXAMPLE OF THE JORDANÓW ŚLĄSKI COMMUNE

Abstract

The article indicates possible functional transformations of the agricultural Jordanów Śląski commune, which is situated in the Dolnośląskie Voivodeship, in the southern part of the district of Wrocław. The commune could become a dynamic operating tourist center. Due to an untapped tourism potential of this region, a vision of a development of

the commune were formulated. The vision includes stimulation to activity of tourism and recreation. The commune was thoroughly analysed on the basis of the available information, GUS data and personal observation. SWOT analysis allowed to examine pros and cons of the commune and its chances and risks. The chances of the development of the tourism and results of a survey polled among the residents were showed. The survey presents residents' opinion about the suggested vision of development.

Translated by Agnieszka Winiarska

Keywords: commune, Jordanów Śląski, local development, tourism and recreation activities, functional transformations

Kod JEL: R11